

Asia: VN/27266/2024

Lausuntopyyntö pankkipalvelulainsäädännön arviointia koskevasta työryhmämietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne yrityksen ja yhteisön perusmaksutiliä koskevista ehdotuksista

-

2. Huomionne asiakaspalvelua koskevista ehdotuksista

-

3. Huomionne muista esityksen yhteydessä arvioiduista aiheista (esim. yhdenvertaisuus, raportointi, jatkoselvitettävät aihekokonaisuudet)

Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston edustaja on ollut jäsenenä muistion jättäneessä pankkipalvelulainsäädännön arviointia koskevasta työryhmässä. Valtuutetun tavoitteena on ollut vahvistaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden toteutumista ja oikeutta kohtuullisiin mukautuksiin pankkipalveluissa lisäämällä viittaus yhdenvertaisuuslain säännösten osalle. Valtuutettu on työryhmätyöskentelyssä nostanut esille kysymykset ja velvoittavan sääntelyn tarpeen koskien myös vieraskielisten asiakkaiden oikeutta tulkkaukseen sekä turvapaikanhakijoiden ja muiden kuin pysyvällä oleskeluluvalla Suomessa asuvien henkilöiden peruspankkipalveluiden yhdenvertaista saatavuutta.

Valtuutettu pitää yhdenvertaisuutta edistävänä, että työryhmä esittää oikeuden saada peruspankkipalveluita syrjimättömästi ja yhdenvertaisesti laajentamista koskemaan myös yrityksiä ja yhteisöjä, kuten toiminimiyrittäjiä, mikro- ja pienyrityksiä sekä yhdistyksiä. Vaikka yhdenvertaisuuslaki lähtökohtaisesti suojaa vain luonnollisia henkilöitä, ulottuu välillinen suoja myös oikeushenkilöiden taustalla oleviin luonnollisiin henkilöihin tietyin edellytyksin (mietintö s. 59-60).

Yhdenvertaisuuslakia sovelletaan sekä julkiseen että yksityiseen toimintaan. Siten pankkien tulisi toiminnassaan noudattaa yhdenvertaisuuslain syrjinnän kieltoa sekä velvollisuutta tehdä kohtuullisia mukautuksia vammaisille henkilöille. Oikeuskäytännössä on vahvistettu, että yhdenvertaisuuslain

velvoitteita kohtuullisiin mukautuksiin on toteutettava myös sovellettaessa muuta lainsäädäntöä. Työryhmän työssä on kuitenkin ilmennyt, että pankit katsovat yhdenvertaisuuslain velvoitteet alisteisiksi muulle luottolaitoksia koskevalle sääntelylle. Tältä osin valtuutettu pitää erittäin tärkeänä, että pankkisääntelystä vastaavat ministeriöt tekevät työryhmän muistioon kirjaamaa jatkoselvitystä koskien valtiosääntöoikeudellisten yhdenvertaisuuskysymysten, yhdenvertaisuuslain syrjintäkiellon sekä tunnistamis- ja maksuvälineiden henkilökohtaisuutta koskevan sääntelyn kollisio-ongelmista.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää välttämättömänä, että vammaisten henkilöiden oikeus kohtuullisiin mukautuksiin ja oikeuteen saada ja käyttää pankkipalveluja syrjimättömästi myös toisen henkilön avustamana kirjataan pankkilainsäädäntöön.

NYKYTILASTA JA VAMMAISUUDEN MÄÄRITELMÄSTÄ

Yhdenvertaisuusvaltuutetun saamien yhteydenottojen sekä vammaisjärjestöjen neuvontapalveluiden kokemusten perusteella vammaisiin ihmisiin kohdistuu syrjintää pankkipalveluissa. Peruspankkipalveluilla tarkoitetaan kuluttaja-asiakkaan oikeutta pankkitiliin, debit-korttiin sekä verkkopankkitunnuksiin. Näihin sisältyy myös vahva sähköinen tunnistusväline, jota voidaan käyttää tunnistautumiseen pankin omien palveluiden lisäksi muissa sähköisissä palveluissa. Nyky-yhteiskunnassa peruspankkipalvelut ovat yksittäisen henkilön näkökulmasta yhtä välttämättömiä kuin esimerkiksi sähkö- ja puhelinliittymä.

Oikeutta syrjimättömiin ja yhdenvertaisiin peruspankkipalveluihin on yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan heikentänyt esimerkiksi ”de-risking”-ilmiö, jossa pankit pyrkivät riskien hallinnan sijaan välttämään asiakkuuteen liittyviä riskejä sulkemalla tai epäämällä asiakkuuksia yksittäisiltä asiakkailta tai asiakasryhmiltä.

Voimassa olevan luottolaitoslain 15 luvun 6 a §:n perustelut eivät ole käytännössä riittäneet turvaamaan vammaisten henkilöiden oikeutta saada peruspankkipalveluita yhdenvertaisesti.

Nykyinen tunnistamis- ja maksuvälineitä koskeva sääntely on johtanut siihen, ettei vammaisen henkilön vahvan sähköisen tunnistamisen välineen käyttö avustettuna ole aina sallittua, vaikka yhdenvertaisuuslaki edellyttäisi mukautuksia. Joissakin tilanteissa henkilökohtaisen avustajan tai muun luotetun henkilön käyttö on välttämätöntä, jotta vammansa vuoksi toimintarajoitteinen henkilö voi yhdenvertaisesti saada ja käyttää peruspankkipalveluita. Kategorinen kieltäytyminen tällaisista mukautuksista voi johtaa sellaisten vammaisten ihmisten syrjintään, jotka tarvitsevat toisen ihmisen apua tai tukea esimerkiksi kognitiivisen, sosiaalisen tai fyysisen vamman aiheuttaman toimintarajoitteen vuoksi.

Vammaisuudelle ei ole yksiselitteistä oikeudellista määritelmää, mutta sekä yhdenvertaisuuslain esitöissä (HE 19/2014 vp. 2. 67) että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä viitataan YK:n vammaisyleissopimuksen 1 artiklaan, jonka mukaan vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Olennaista vammaisuuden kannalta ei ole henkilön diagnoosi, vaan toimintarajoite, joka on pitkäaikainen tai pysyvä. Tällainen toimintarajoite voi olla fyysinen tai aisteihin liittyvä, kognitiivinen, psyykkinen tai sosiaalinen.

Ihmisoikeusperustaisen ajattelutavan mukaan vammaisilla henkilöillä on toimintarajoitteen laadusta riippumatta samat oikeudet kuin muillakin ja heidän tulisi voida osallistua yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Yhdenvertaisen osallistumisen mahdollistamiseksi ympäröivän yhteiskunnan tulee poistaa vammaisten ihmisten elämisen ja osallistumisen esteitä. Vamman vuoksi tarpeellisen avun ja tuen järjestämisessä sekä mm. kohtuullisten mukautusten tekemisessä on kyse ihmisoikeuksien toteuttamisesta. Suomen valtio on YK:n vammaisyleissopimuksen osapuolena sitoutunut sen velvoitteisiin, joihin kuuluu muun muassa asioimisen salliminen toisen henkilön tuella. Vammaisyleissopimuksen 12.3 artikla edellyttää tarvittaessa toisen henkilön tuella asioinnin sallimista: ”Sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet järjestääkseen vammaisten henkilöiden saataville tuen, jota he mahdollisesti tarvitsevat oikeudellista kelpoisuuttaan käyttäessään.” Sopimuksen toteutumista valvova CRPD-komitea on todennut, että henkilön asema vammaisena henkilönä tai vamman olemassaolo ei milloinkaan saa olla peruste oikeudellisen kelpoisuuden tai minkään muun yleissopimuksen 12 artiklassa määrätyn oikeuden kieltämiseen.

Vammaisten henkilöiden kohtaama syrjintä pankkipalveluissa, erityisesti vahvan tunnistautumisen välineiden epäämisen osalta, näkyy avustettuna asioinnin kieltämisen ohella myös kehitysvamman tai vastavan syyn vuoksi tukea tarvitsevien henkilöiden kategorisena / automaattisena oikeudellisen kelpoisuuden kyseenalaistamisena. Myös henkilön näkövamma / näkövammautuminen näyttäytyy syynä, johon vedoten henkilöltä on evätty vahvan tunnistautumisen välineet.

Avustamista ei myöskään tulisi rajata pelkästään vammaispalvelulain mukaisen henkilökohtaisen avustajan antamaksi avuksi. Tämä rajaisi mahdollisuuden avustettuna asiointiin vain niille, joiden kohdalla henkilökohtaisen avun voimavaraedellytys täyttyy. Esimerkiksi kognitiivisesti vammaisissa henkilöissä on laaja kirjo ihmisiä. Osa heistä saattaa olla henkilökohtaisen avun ulkopuolella johtuen kognitiivisista toimintarajoitteistaan, mutta oikeustoimikelpoisia ihmisiä, jotka olisivat avustettuna pystyviä ymmärtämään toimenpiteidensä merkityksen. Avustamista ei saisi myöskään rajoittaa pelkästään fyysiseen avustamiseen. Asiaa olisi hyvä avata esimerkein tai kohtalaisen selkeästi asian jatkovalmistelussa. Jatkovalmistelussa tulisi harkita, tulisiko muutosehdotusten perusteluissa avata sitä, mitä pidetään hyväksyttävänä avustamisena, kuitenkin niin, ettei luetteloa tulisi tulkita tyhjentävästi.

Pankit vetoavat usein tunnistamis- ja maksuvälineiden henkilökohtaisuutta koskeviin säännöksiin ja rinnastavat avustajan käytön tunnistamis- tai maksuvälineen oikeudettomaan luovuttamiseen. Vammaisen henkilön avustaminen tarkoittaa avun antamista niissä toimissa, jotka vammaisen

henkilö tekisi itse, mutta ei vammansa vuoksi siihen kykene. Avustaminen tapahtuu vammaisen henkilön johto- ja määräysvallan alaisuudessa eikä sitä tule rinnastaa tunnistamis- tai maksuvälineen oikeudettomaan luovuttamiseen. Joissakin tapauksissa pankit saattavat edellyttää oikeustoimikelpoiselta vammaiselta henkilöltä oikeudellisen toimivallan luovuttamista toiselle henkilölle esimerkiksi valtakirjalla tai ohjanneet asiakasta hakeutumaan edunvalvontaan.

On selvää, että kaikki vammaiset henkilöt eivät välttämättä täytä edellytyksiä esim. vahvan tunnistautumisen välineiden saamiselle edes avustettuina ja heidän kohdallaan esim. edusvalvonta koskien taloudellisia asioita on tarpeellista. Arvioinnin tulisi kuitenkin aina olla yksilöllinen eikä se saa perustua kaavamaisiin oletuksiin vammaisen henkilön ominaisuuksista.

YHDENVERTAISUUSLAIN JA YK:N VAMMAISYLEISSOPIMUKSEN (CRPD) SOVELTAMISKÄYTÄNTÖ

Perustuslakivaliokunta on yhdenvertaisuuslakia koskevassa mietinnössään todennut, että yhdenvertaisuuslaki konkretisoi perustuslain, ihmisoikeussopimusten ja EU-oikeuden yhdenvertaisuus- ja syrjintäkieltosäännöksiä sekä panee toimeen perustuslain 22 §:n mukaista julkisen vallan velvoitetta turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. PeVL 31/2014 s. 2: ”Esityksessä on kyse suomalaisen yhteiskunnan ja oikeus- ja talouselämän kannalta tärkeästä lainsäädäntöuudistuksesta, jolla on merkittäviä vaikutuksia sekä viranomaistoimintaan että yksityisten tahojen keskinäisiin suhteisiin. Esitys on hyvin merkityksellinen perustuslain, Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden ja EU-oikeuden kannalta. Ehdotettu lainsäädäntö konkretisoi perustuslain 6 §:n, ihmisoikeussopimusten ja EU-oikeuden yhdenvertaisuus- ja syrjinnänsuojasäännöksiä sekä panee toimeen perustuslain 22 §:n mukaista julkisen vallan velvoitetta turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.”

Oikeus kohtuullisiin mukautuksiin on turvattu YVL 15 § ohella myös YK:n vammaisyleissopimuksen 5.3 artiklassa: ”Yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja syrjinnän poistamiseksi sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen kohtuullisten mukautusten tekemisen.” Velvollisuuteen tehdä kohtuullisia mukautuksia kuuluu olennaisesti velvollisuus vuoropuheluun vammaisen henkilön ja mukautusvelvollisen toimijan välillä. Tällaisessa vuoropuhelussa pankin tulisi yhdessä vammaisen henkilön kanssa selvittää ja arvioida turvallisuusriskit toisen henkilön apua käyttävälle asiakkaalle sekä miettiä niihin ratkaisut.

Maksuvälineiden ja vahvan sähköisen tunnistautumisen välineiden henkilökohtaisuudesta (maksupalvelulaki 53 § ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain 23 §) säädetään tavallisessa (erityis)laissa. Kohtuullisia mukautuksia ja syrjinnän kieltoa koskeva sääntely on sen sijaan perus- ja ihmisoikeustasoista (PL 6 §, YVL 8 ja 15 §:t, YK:n vammaisyleissopimus 5.3 artikla) ja pakottavaa. Kohtuullisia mukautuksia koskevaa sääntelyä ei siten tulisi jättää soveltamatta vedoten erityislain ensisijaisuuteen, eli *lex specialis* -kollisionnormiin, ottaen huomioon perus- ja ihmisoikeustasoisten säännösten ensisijaisuus.

Lainsäätäjä on myös sidottu Suomessa lain tasolla voimaan saatetun YK:n vammaisyleissopimuksen määräyksiin. On selvää, että Suomen sopimuksen osapuolena on ryhdyttävä toimenpiteisiin, muun muassa lainsäädännön avulla, sen varmistamiseksi, että yksityiset (samoin kuin julkiset) tahot eivät syrji ihmisiä heidän vammaisuutensa perusteella. Sopimuksen 4 artiklan 1 kohdan e alakohdassa todetaan, että valtioiden on ”toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kaikki henkilöt, järjestöt ja yksityiset yritykset poistavat vammaisuuteen perustuvan syrjinnän”.

Korkein hallinto-oikeus on vuosikirjaratkaisussaan KHO: 2021:189 linjannut vammaisyleissopimuksen ja CRPD-komitean ratkaisujen ja yleiskommenttien merkityksestä yhdenvertaisuuslain tulkinnassa. KHO:n tapaus koski YK:n vammaisyleissopimuksen sisältöä, soveltamista ja tulkintaa yksityisen palveluntarjoajan (lentoyhtiön) mukautusvelvollisuutta arvioitaessa. Päätöksessään KHO: 2021:189 korkein hallinto-oikeus toteaa muun muassa:

Kohdassa 2.2 Sovellettavat oikeusohjeet ja esityöt:

- ”[Vammaisyleis]sopimuksen tarkoituksena on edistää, suojella ja taata kaikille vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden synnynnäisen arvon kunnioittamista.”
- ”Sopimuksen 2 artiklan mukaan ”syrjintä vammaisuuden perusteella” tarkoittaa vammaisuuteen perustuvaa erottelua, syrjäyttämistä tai rajoittamista, jonka tarkoituksena tai vaikutuksena on heikentää tai mitätöidä kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien tunnustamista, nauttimista tai käyttämistä yhdenvertaisesti muiden kanssa politiikan, talouden, sosiaaliturvan, kulttuurin tai yksilön oikeuksien alalla tai muulla alalla. Se sisältää kaikki syrjinnän muodot, kohtuullisen mukauttamisen epääminen mukaan lukien.”
- ”Edelleen 2 artiklan mukaan ”kohtuullinen mukauttaminen” tarkoittaa tarvittaessa yksittäistapauksessa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta tai kohtuutonta rasitetta ja joilla varmistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuus nauttia tai käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa.”
- ”Vammaisyleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaan yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja syrjinnän poistamiseksi sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen kohtuullisten mukautusten tekemisen.”

Kohdassa 2.4 Oikeudellinen arviointi:

- ”Yhdenvertaisuuslain kohtuullisia mukautuksia koskevista esitöistä (HE 19/2014 vp) käy ilmi, että yhdenvertaisuuslain säännöksellä kohtuullisista mukautuksista on ollut tarkoitus saattaa voimaan YK:n vammaisyleissopimuksen kohtuullisia mukautuksia koskevat velvoitteet. Yhdenvertaisuuslain säännöstä on siten tulkittava yhdenmukaisesti CRPD-komitean vammaisyleissopimuksen tulkinnasta antamien linjausten kanssa.”

Myös yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta on ratkaisussaan 14.12.2015 Tapausseloste YVTLTK/3X/2015 Verkkopankkitunnusten myöntäminen näkövammaiselle arvioinut avustettuna asioimista suhteessa mahdollisiin turvallisuusriskeihin. Tapauksessa pankki kieltäytyi myöntämästä näkövammaiselle asiakkaalleen vahvaan tunnistautumiseen käytettäviä verkkopankkitunnuksia vedoten asiakkaan näkövamma aiheuttamaan turvallisuusriskiin. Näkövammaisen asiakas tarvitsi näkevän henkilön apua muuttuvan tunnusluvun selvittämiseen käyttäessään vahvaa tunnistautumista. Pankki kieltäytyi toimittamasta asiakkaalle kohtuullisena mukautuksena vaihtuvia tunnuslukuja pistekirjoituksella, joka mukautus olisi mahdollistanut asiakkaan itsenäisen asioinnin ilman näkevän henkilön apua. Pankki piti mukautusta kohtuuttomana ja pankin yleisten ehtojen vastaisena. Lautakunta totesi pankin syrjineen näkövammaista asiakasta ja asetti kieltopäätöksensä ja määräyksensä tehosteeksi 50 000 euron suuruisen uhkasakon. Lautakunta myös katsoi, että näkövamma ei ole sellainen turvallisuusriski, että pankki olisi voinut pelkästään hakijan näkövamma perusteella jättää myöntämättä verkkopankkitunnuksia eikä, että pakottava lainsäädäntö tätä ehdottomasti edellyttäisi.

Ratkaisussaan vuodelta 2019 Tapausseloste YVTLTK/7XX/2019 Verkkopankin saavutettavuus yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta arvioi pankin verkkopalvelun saavutettavuutta kuulonäkövammaiselle henkilölle ja katsoi pankin evänneen vammaiselta henkilöltä kohtuulliset mukautukset, kun pankki ei ollut ryhtynyt kommunikoidaan henkilön kanssa kohtuullisen mukautuksen tarpeesta ja siten varmistanut tälle keinoa käyttää verkkopankkia. Lautakunta kielsi vastaajaa jatkamasta tai uusimasta hakijaan kohdistuvaa syrjintää. Lautakunta totesi, että vastaaja on iso toimija ja sillä oli hyvä taloudellinen asema mukautuksen toteuttamiseksi. Vastaajalla oli myös lakisääteinen velvollisuus järjestää hakijalle yhdenvertaisesti peruspankkipalvelut. Vastaaja ei ollut ryhtynyt selvittämään, miksi hakija ei ollut voinut käyttää palvelua, tai ryhtynyt tarkemmin kommunikoidaan hakijan kanssa asiasta taikka varmistanut hakijalle keinoa käyttää verkkopankkia itsenäisesti. Lautakunta katsoi, ettei vastaaja ollut ryhtynyt asiassa riittäviin toimenpiteisiin tai selvittänyt hakijalle soveltuvaa ja tarpeellista kohtuullista mukautusta.” Ks. myös lautakunnan toinen ratkaisu samasta aiheesta Tapausseloste YVTLTK/7XX/2019 Verkkopankin saavutettavuus (PDF).

Pankkipalveluiden saavutettavuuden puutteita voidaan arvioida myös välillisenä syrjintänä (yhdenvertaisuuslaki 13 §). Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta ja Helsingin hallinto-oikeus ovat arvioineet rakennetun ympäristön esteettömyyttä syrjintänä yksityisessä palvelussa, kuntosalin kulunvalvontajärjestelyiden osalta. Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisulla (päätös 13.6.2025 nro 4000/2025 asiassa 5530/2023) on merkitystä, kun arvioidaan pankkipalveluiden esteettömyyttä ja saavutettavuutta vammaisille henkilöille sekä pankin velvollisuutta kohtuullisiin mukautuksiin.

Hallinto-oikeuden ratkaisu koski vammaisen henkilön syrjintää kuntosalipalveluissa ja siinä oli kyse siitä, että kuntosaliketjun käyttämä sakaraporttijärjestelmä mahdollisti pyörätuolia käyttävän henkilön itsenäisen pääsyn kuntosalille ainoastaan silloin, kun salilla oli henkilökuntaa paikalla (ma-ke klo 16-19). Vammattomat käyttäjät pystyivät käyttämään palvelua 7 päivänä viikossa klo 05–23. Hallinto-oikeus katsoi, että kulunvalvontaa koskevien järjestelyiden vuoksi pyörätuolia käyttävällä henkilöllä ei ollut muiden kanssa yhdenvertaista pääsyä kuntosalille (olettama välillisestä syrjinnästä). Kulunvalvonnalle oli sinänsä YVL 13 § tarkoitettu hyväksyttävä syy. Hallinto-oikeus arvioi tavoitteiden saavuttamiseksi käytettyjen keinojen asianmukaisuutta ja tarpeellisuutta seuraavasti:

- ”Puheena olevassa asiassa kysymys on esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskevasta veloitteesta. Valittajan kuntosali on sijainnut esteettömässä rakennuksessa. Syrjintäolettaja syntyi valittajan valitsemasta kulunvalvontajärjestelmästä. Kysymys on yleisölle avoimista ja yleisesti tarjolla olevista palveluista, joihin valittajan on varmistettava vammaiselle henkilölle muiden kanssa yhdenvertainen pääsy. Valittaja ei ole osoittanut, ettei kulunvalvontaa olisi voitu järjestää siten, että myös pyörätuolia käyttävä henkilö voisi käyttää valittajan kuntosalia itsenäisesti. Valittaja ei siten ole kumonnut asiassa syntynyttä syrjintäolettamaa.”

Ratkaisussa on olennaista myös hallinto-oikeuden analyysi YVL 15 § kohtuullisten mukautusten ja yleisen esteettömyyden / saavutettavuuden suhteesta:

- ”Vaikka YVL 15 § tarkoitettu kohtuullisia mukautuksia koskeva säännös on säädetty vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi, kohtuulliset mukautukset eivät sovellu kokonaisia ihmisryhmiä (esim. pyörätuolia käyttävät henkilöt) tarkoittavan esteettömyyden ja saavutettavuuden toteamiseen. kuten vammaisyleissopimuksen noudattamista valvova komitea on todennut, palveluntarjoaja ei voi vedota veloitteista aiheutuviin kustannuksiin, jos kysymys on esteettömyyden ja saavutettavuuden takaamista koskevasta veloitteesta kuten puheena olevassa asiassa.”

TURVAPAIKANHAKIJOIHIN JA KIELIVÄHEMMISTÖIHIN KOHDISTUVA SYRJINTÄ PANKKIPALVELUISSA

Turvapaikanhakijat ja henkilöt, joilla ei ole pysyvää oleskelulupaa, kohtaavat usein esteitä pankkipalveluiden saannissa. Yhdenvertaisuusvaltuutetulle tulleiden yhteydenottojen perusteella vaikuttaa siltä, että yksittäinen tekijä, kuten henkilön asema turvapaikanhakijana riittää usein perusteeksi palveluiden epäämiselle rahanpesun estämistä koskevan sääntelyn nojalla. Peruspankkipalvelut ovat olennaisia itsenäisen elämän ja yhdenvertaisen osallisuuden kannalta, eikä niiden epääminen saa muodostua esteeksi esimerkiksi Suomessa laillisesti oleskelevan henkilön työskentelylle.

Pankkipalveluiden yhdenvertaisuuteen liittyy myös kielikysymys ja tarve käyttää tulkkia peruspankkipalveluita avatessa. Suomessa asuu noin 500 000 vieraskielistä ihmistä eli henkilöä,

joiden äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on saanut yhteydenottoja tilanteista, joissa pankki on kieltäytynyt avaamasta peruspankkipalveluita tulkin välityksellä. Yhdenvertaisuuslaki kieltää syrjinnän muun muassa kielen ja alkuperän perusteella, ja valtuutetun näkemyksen mukaan tällainen toiminta synnyttää oletettaman välillistä syrjinnästä. Lisäksi se on ristiriidassa kansallisen ja EU-sääntelyn kanssa, jonka mukaan peruspankkipalvelut on tarjottava syrjimättömästi ETA-valtiossa laillisesti asuville henkilöille. EU-sääntelyn tarkoituksena on ollut mahdollistaa henkilöiden vapaa liikkuvuus unionin alueella. Vaatimus suomen tai ruotsin kielen taidosta pankkitilin avaamiseksi muodostaa tälle merkittävän esteen.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää yhdenvertaisuutta edistävänä sitä, että talletuspankeilla olisi velvollisuus tarjota palveluita asiakkailleen suomen ja ruotsin lisäksi myös englanniksi. Peruspankkipalveluiden osalta tulisi arvioida myös sitä, olisiko pankin vastattava tulkkauskustannuksista jollekin muulle asiakkaan osaamalle kielelle. Muiden kuin peruspankkipalveluiden kohdalla tulkkauskustannukset voisivat sen sijaan jäädä asiakkaan vastuulle.

4. Halutessanne voitte jättää tähän muita huomioita

-

Hiltunen Rainer
Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Björkberg Elli
Yhdenvertaisuusvaltuutettu - Erityisasiantuntija